INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA SIYDIK YO‘LLARI KASALLIKLARI: ETIOLOGIYASI, KLINIK KECHISHI VA PROFILAKTIKASI

Atabekova Umidaxon Abdupatto qizi,

Mubarakshina Aliya Raxvatovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti,

1-sonli bolalar kasalliklari propedevtikasi kafedrasi asisstentlari

Otayeva Go`zal Alisherovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti,

Oilaviy tibbiyotda bolalar kasalliklari kafedrasi katta o`qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada maktab yoshidagi bolalarda siydik yo`llari kasalliklarining etiologiyasi, klinik kechishi va profilaktikasi o‘rganildi. Tadqiqot Mirobod tumani 2-oilaviy poliklinika hududida kuzatuvda bo‘lgan 30 nafar bolada olib borildi. Bemorlarning siydik umumiy tahlili, ultratovush tekshiruvi (UTT) va biokimyoviy qon tahlillari natijalari tahlil qilindi. Natijalar siydik yo‘llari infeksiyalari ko‘proq qiz bolalarda uchrashini va asosiy sabab bakterial infeksiya ekanligini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: siydik yo‘llari infeksiyasi, bolalar, pielonefrit, UTT, biokimyoviy tahlil, profilaktika.

Kirish

Siydik yo‘llari kasalliklari (SYK) bolalar orasida keng tarqalgan patologiyalardan biri bo‘lib, pediatriya va bolalar nefrologiyasida dolzarb muammolardan hisoblanadi. Turli epidemiologik ma’lumotlarga ko‘ra, bolalik davrida kamida bir marta siydik yo‘llari infeksiyasini boshdan kechirgan bolalar ulushi sezilarli darajada yuqori bo‘lib, ayniqsa maktab yoshidagi bolalarda bu kasalliklar ko‘proq uchraydi. Ushbu holat bolaning umumiy sog‘lig‘i, jismoniy va psixologik rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Siydik yo‘llari kasalliklarining erta aniqlanmasligi va yetarli darajada davolanmasligi buyrak to‘qimalarida qaytmas o‘zgarishlarga, xususan surunkali pielonefrit, nefroskleroz va hatto surunkali buyrak yetishmovchiligi rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli ushbu kasalliklarni erta bosqichda aniqlash, ularning etiologik omillarini aniqlash hamda samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktab yoshidagi bolalarda siydik yo‘llari kasalliklarining klinik kechishi o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Ko‘pincha kasallik yashirin yoki kam simptomli shaklda kechadi, bu esa o‘z vaqtida tashxis qo‘yishni qiyinlashtiradi. Ayrim hollarda faqat laborator tekshiruvlar orqali aniqlanadigan leykotsituriya yoki bakteriuriya kabi belgilar kasallikning yagona ko‘rsatkichi bo‘lishi mumkin. Shu bilan birga, bolalarda gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik, noto‘g‘ri

ovqatlanish, kam suyuqlik iste'moli, sovqotish hamda immunitetning pasayishi kasallik rivojlanishiga zamin yaratadi.

Zamonaviy diagnostika usullari, jumladan siydik umumiy tahlili, bakteriologik tekshiruvlar, ultratovush diagnostikasi (UTT) va biokimyoviy qon tahlillari siydik yo'llari kasalliklarini aniqlashda muhim o'rin tutadi. Ushbu usullar yordamida nafaqat kasallikning mavjudligi, balki uning og'irlik darajasi va buyrak faoliyatiga ta'siri ham baholanadi.

Shu nuqtai nazardan, maktab yoshidagi bolalarda siydik yo'llari kasalliklarining tarqalishi, etiologik omillari va klinik xususiyatlarini mahalliy sharoitda o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot aynan Mirobod tumani 2-oilaviy poliklinika hududida kuzatuvda bo'lgan bolalar misolida olib borilib, olingan natijalar hududiy darajada profilaktika va erta diagnostika choralarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot maqsadi

Mirobod tumani 2-oilaviy poliklinika hududida maktab yoshidagi bolalarda siydik yo'llari kasalliklarining etiologiyasi, klinik kechishi va laborator-diagnostik ko'rsatkichlarini o'rganish.

Materiallar va usullar

Tadqiqot 2025-yil davomida Mirobod tumani 2-oilaviy poliklinikaga murojaat qilgan 7–14 yoshdagi 30 nafar bolada o'tkazildi.

Tadqiqotga quyidagi tekshiruv usullari kiritildi:

- Siydik umumiy tahlili
- Siydikning bakteriologik tekshiruvi
- Buyrak va siydik yo'llarining ultratovush tekshiruvi (UTT)
- Qonning biokimyoviy tahlili (kreatinin, mochevina, CRP)

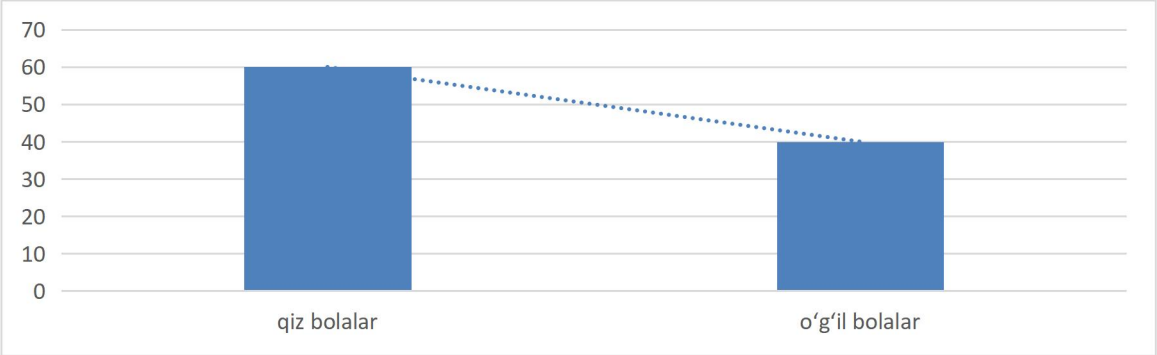
Bemorlar jins va klinik belgilariga qarab guruhlarga ajratildi.

Natijalar

Demografik ko'rsatkichlar

Tadqiqot davomida tekshirilgan 30 nafar maktab yoshidagi bolalarning 18 nafari (60%) qiz bolalar, 12 nafari (40%) o'g'il bolalarni tashkil etdi. Olingan natijalar siydik yo'llari kasalliklari qiz bolalarda ko'proq uchrashini tasdiqlaydi. Bu holat qiz bolalarda siydik chiqarish tizimining anatomik xususiyatlari, xususan siydik chiqarish yo'lining qisqaligi va kengligi bilan izohlanadi, bu esa infeksiyaning yuqoriga ko'tarilishiga qulay sharoit yaratadi.

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

Klinik belgilar

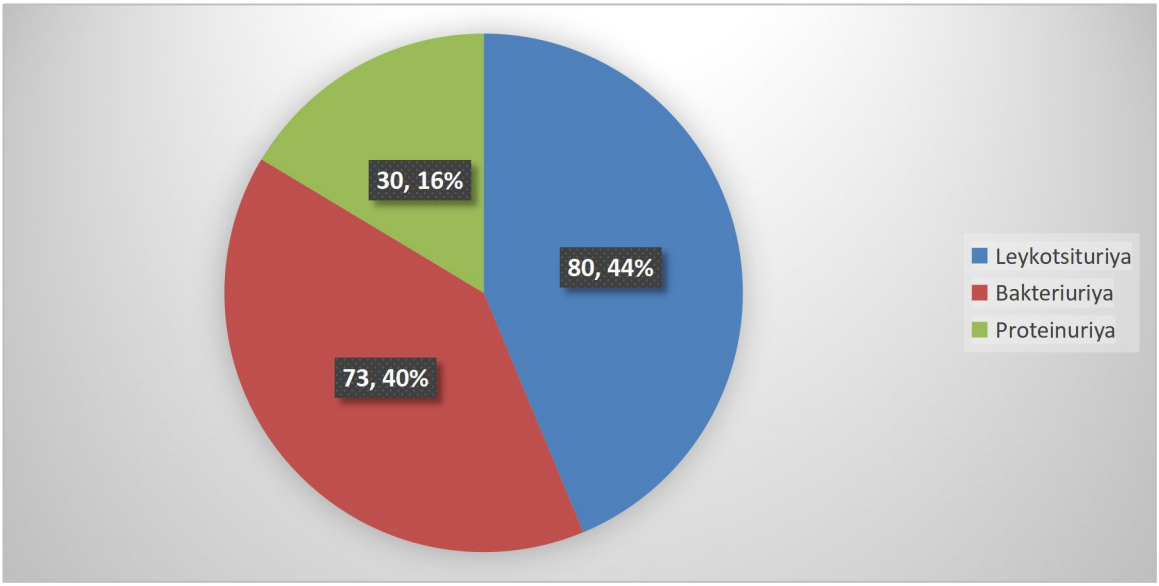
Tadqiqot natijalariga ko‘ra, bemorlarda quyidagi asosiy klinik simptomlar kuzatildi:

Klinik simptomlar	Uchrash darajasi (%larda)
Tez-tez siyish	70%
Siyishda og‘riq (dizuriya)	63%
Qorin pastki qismida og‘riq –	55%
Tana haroratining ko‘tarilishi	40%
Umumiy holsizlik	50%

Mazkur belgilar siydik yo‘llarida yallig‘lanish jarayonining mavjudligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ayrim bolalarda simptomlarning kam ifodalanganligi yoki noaniqligi kasallikning yashirin kechishini tasdiqlaydi. Bu esa kasallikni faqat klinik belgilar asosida aniqlash yetarli emasligini, qo‘shimcha laborator tekshiruvlar zarurligini ko‘rsatadi.

Siydik tahlili natijalari

Siydik umumiy tahlili natijalari quyidagicha bo`ldi:

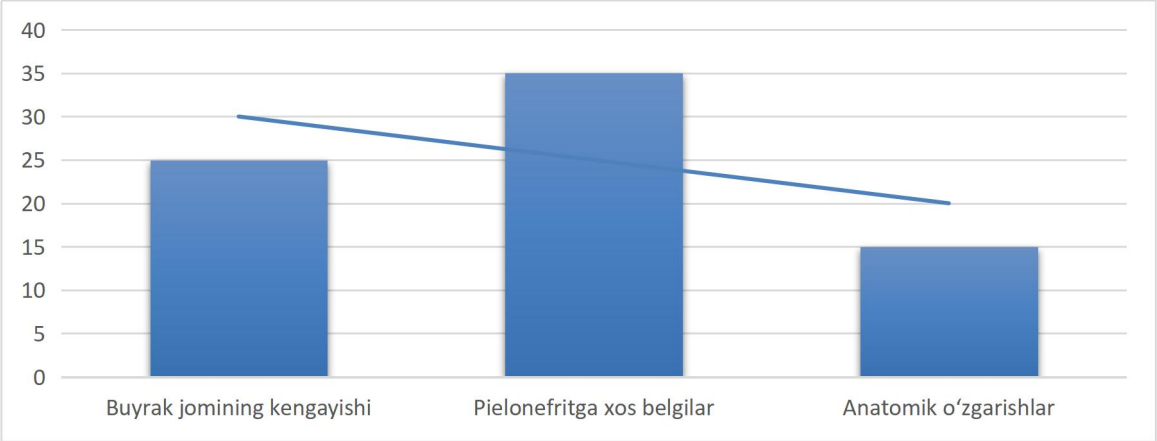

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

Leykotsituriya va bakteriuriya ko‘rsatkichlarining yuqori foizda aniqlanishi siydik yo‘llarida infeksion-yallig‘lanish jarayoni mavjudligini tasdiqlaydi. Proteinuriya esa ayrim hollarda buyrak parenximasining jarayonga jalb qilinganligini ko‘rsatadi. Ushbu natijalar siydik yo‘llari infeksiyalarining aksariyat hollarda bakterial etiologiyaga ega ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

UTT natijalari

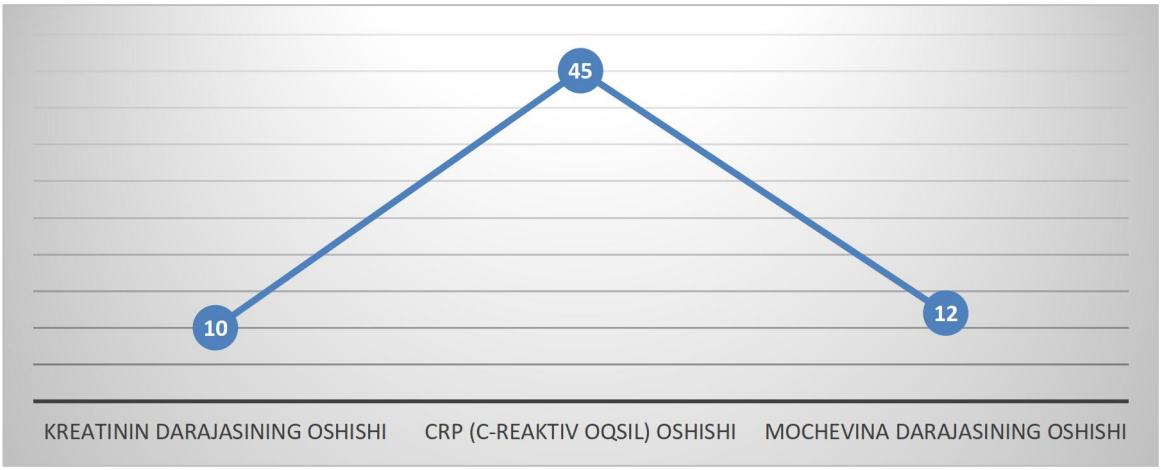
Ultratovush tekshiruvlari (UTT) natijasida quyidagi o‘zgarishlar aniqlandi:

UTT natijalari siydik yo‘llari kasalliklarining nafaqat funksional, balki morfologik o‘zgarishlarga ham olib kelishini ko‘rsatdi. Ayniqsa, pielonefrit belgilari aniqlangan holatlar kasallikning yuqori siydik yo‘llariga tarqalganligini bildiradi. Anatomik o‘zgarishlarning mavjudligi esa ayrim bolalarda kasallikning qaytalanuvchi shaklda kechishiga sabab bo‘lishi mumkin.

Biokimyoviy tahlillar

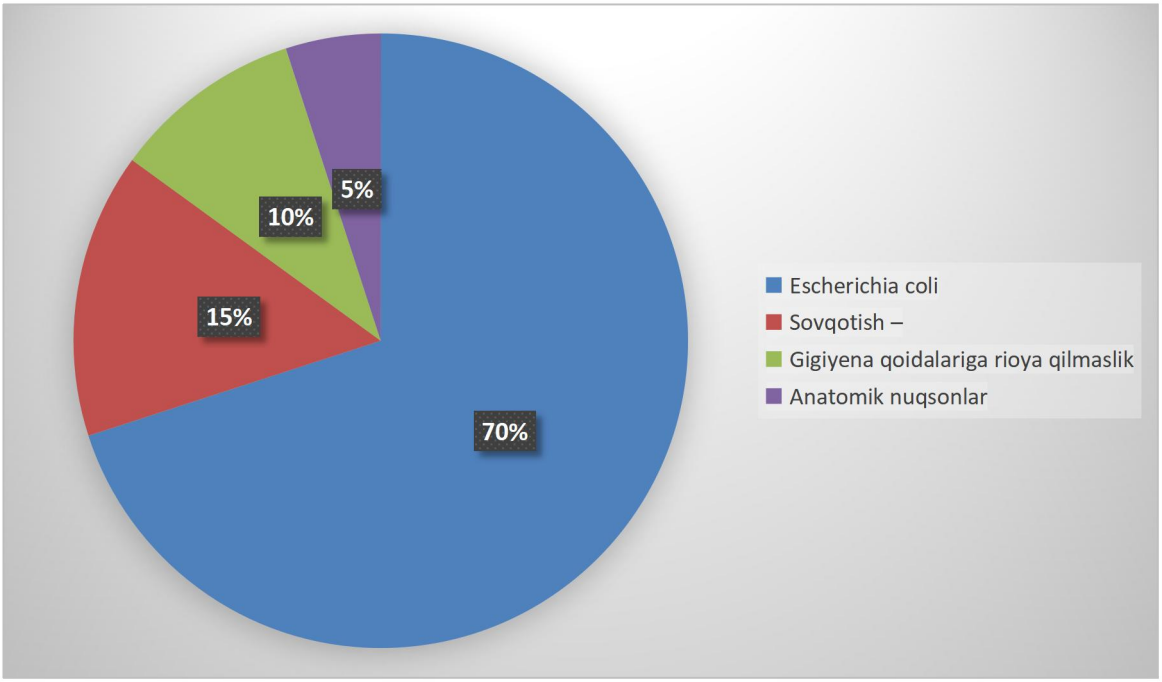
Qonning biokimyoviy tahlili natijalari quyidagicha bo‘ldi:

CRP darajasining oshishi organizmda faol yallig‘lanish jarayoni borligini ko‘rsatadi. Kreatinin va mochevina ko‘rsatkichlarining oshishi esa ayrim bemorlarda buyrak funksiyasining buzilish ehtimolini bildiradi. Bu natijalar kasallikning og‘ir holatlarida buyrak faoliyatini baholash muhim ekanligini ko‘rsatadi.

Etiologik omillar

Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy etiologik omillar quyidagicha taqsimlandi:

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, siydik yo‘llari kasalliklarining asosiy sababi bakterial infeksiya hisoblanadi. Xususan, *E. coli* eng ko‘p uchraydigan patogen sifatida qayd etildi. Shu bilan birga, sovqotish va gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik kasallik rivojlanishiga muhim predispozitsion omil bo‘lib xizmat qiladi. Anatomik nuqsonlar esa kamroq uchrasa-da, kasallikning surunkali va qaytalanuvchi shakllarini yuzaga keltirishi mumkin.

Muhokama

Olingan natijalar adabiyot ma’lumotlari bilan mos keladi va siydik yo‘llari infeksiyalari bolalar orasida keng tarqalganligini tasdiqlaydi. Ayniqsa, qiz bolalarda kasallikning yuqori uchrash darajasi anatomik va gigiyenik omillar bilan bevosita bog‘liq.

Laborator va instrumental tekshiruvlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, siydik yo‘llari kasalliklarini aniqlashda kompleks yondashuv muhim ahamiyatga ega. Faqat klinik belgilar asosida tashxis qo‘yish yetarli emas, balki siydik tahlili, UTT va biokimyoviy tekshiruvlar birgalikda qo‘llanilishi zarur.

Shuningdek, aniqlangan etiologik omillar kasallikning oldini olishda profilaktik choralarni kuchaytirish, ayniqsa gigiyena va sovqotishdan saqlanishga alohida e'tibor qaratish lozimligini ko'rsatadi.

Xulosa:

O`tkazilgan tadqiqot natijalari maktab yoshidagi bolalarda siydik yo'llari kasalliklari keng tarqalganligini ko'rsatdi. Kasallik qiz bolalarda ko'proq uchrab, asosiy etiologik omil sifatida bakterial infeksiya (*Escherichia coli*) yetakchi o`rin egalladi.

Klinik belgilar asosan dizuriya, tez-tez siyish va og'riq bilan namoyon bo'ldi, biroq ayrim hollarda yashirin kechishi kuzatildi. Laborator va instrumental tekshiruvlar (siydik tahlili, UTT, biokimyoviy tahlil) yallig'lanish jarayonini aniqlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi tasdiqlandi.

Amaliy tavsiyalar:

- Siydik yo'llari kasalliklarini erta aniqlash uchun muntazam tekshiruvlar o'tkazish
- Diagnostikada kompleks yondashuvdan foydalanish (siydik tahlili, UTT, biokimyoviy tekshiruvlar)
- Shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish
- Sovqotishdan saqlanish va yetarli suyuqlik iste'moli
- Kasallangan bolalarni dispanser nazoratiga olish

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdukarimov A.A., Karimova D.R. **Bolalar nefrologiyasi asoslari**. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2022.
2. Yuldashev B.X. **Pediatriya**. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
3. Sharipova N.M. **Bolalarda siydik yo'llari infeksiyalari diagnostikasi va davolash**. – Toshkent, 2020.
4. World Health Organization. **Urinary tract infections in children: guidelines**. – Geneva, 2023.
5. American Academy of Pediatrics. **Clinical practice guideline for the diagnosis and management of UTI in children**. – 2021.
6. European Society for Paediatric Urology. **Guidelines on pediatric urology**. – 2022.
7. Roberts K.B. **Urinary tract infection in children: epidemiology and pathogenesis** // *Pediatrics Journal*. – 2019.
8. Shaikh N., Morone N.E. **Prevalence of urinary tract infection in childhood** // *Journal of Pediatric Infectious Diseases*. – 2020.
9. Subcommittee on Urinary Tract Infection. **Reaffirmation of AAP guideline** // *Pediatrics*. – 2022.
10. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. **Bolalarda siydik yo'llari kasalliklarini tashxislash va davolash bo'yicha milliy qo'llanma**. – Toshkent, 2023.